

Υπόθεση C-343/21

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

2 Ιουνίου 2021

Αιτούν δικαστήριο:

Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο,
Βουλγαρία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

19 Μαΐου 2021

Αναιρεσείων:

PV

Αναιρεσίβλητος:

Zamestnik izpalnitelen direktor na Darzhaven fond «Zemedelie»
(αναπληρωτής εκτελεστικός διευθυντής του οργανισμού πληρωμών
του Κρατικού Γεωργικού Ταμείου)

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Δικαστική προσβολή αποφάσεως περί βεβαιώσεως απαιτήσεως του Δημοσίου, με την οποία διατάχθηκε η επιστροφή μέρους του ποσού της επιδοτήσεως που εισέπραξε ο κάτοχος γεωργικής εκμεταλλεύσεως βάσει προγράμματος χρηματοδοτούμενου από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, καθώς ο δικαιούχος αδυνατεί να συνεχίσει την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που ανέλαβε και να διασφαλίσει τη χρήση όλων των εκτάσεων που δήλωσε αρχικώς. Αν θεωρηθεί ότι πρόκειται περί αναδασμού, συνιστά ο λόγος για τον οποίο υφίσταται η εν λόγω αδυναμία περίσταση για την οποία ο δικαιούχος δεν ευθύνεται και η οποία του δίνει το δικαίωμα να αρνηθεί την επιστροφή των εισπραχθέντων ποσών;

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

Ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Έχει το άρθρο 45, παράγραφος 4, του κανονισμού 1974/2006, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού 1698/2005, την έννοια ότι σε περίπτωση όπως η υπό κρίση υφίσταται «διαδικασία αναδασμού» ή «μέτρα αναδασμού», με αποτέλεσμα ο δικαιούχος να αδυνατεί να συνεχίσει την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που ανέλαβε;
2. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, πρέπει να θεωρηθεί ότι το γεγονός ότι κράτος μέλος δεν έχει λάβει τα μέτρα που απαιτούνται για την προσαρμογή των δεσμεύσεων στη νέα κατάσταση της εκμεταλλεύσεως παρέχει δικαίωμα απαλλαγής από την επιστροφή των ποσών για την περίοδο κατά την οποία η δέσμευση ίσχυσε;
3. Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, πώς πρέπει να ερμηνευθεί το άρθρο 31 του κανονισμού 73/2009 του Συμβουλίου, της 19ης Ιανουαρίου 2009, λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών περιστατικών στην υπόθεση της κύριας δίκης, και ποια είναι η φύση της προθεσμίας του άρθρου 75, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1122/2009 της Επιτροπής, της 30ής Νοεμβρίου 2009, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού 73/2009 του Συμβουλίου;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Κανονισμός (ΕΕ) 1698/2005 του Συμβουλίου, της 20ής Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), ιδίως άρθρο 36, στοιχείο α', σημείο iv

Κανονισμός (ΕΕ) 1974/2006 της Επιτροπής, της 15ης Δεκεμβρίου 2006, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), ιδίως αιτιολογική σκέψη 37 και άρθρο 45, παράγραφος 4

Κανονισμός (ΕΕ) 73/2009 του Συμβουλίου, της 19ης Ιανουαρίου 2009, σχετικά με τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης για τους γεωργούς στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής και τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς, για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1290/2005, (ΕΚ) αριθ. 247/2006, (ΕΚ) αριθ. 378/2007 και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003, ιδίως άρθρο 31

Κανονισμός (ΕΚ) 1122/2009 της 30ής Νοεμβρίου 2009, σχετικά με τη θέσπιση λεπτομερών διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 73/2009 του Συμβουλίου όσον αφορά την πολλαπλή συμμόρφωση, τη διαφοροποίηση και το ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου, στο πλαίσιο των καθεστώτων άμεσης στήριξης για τους γεωργούς που προβλέπονται στον εν λόγω κανονισμό, καθώς και λεπτομερών διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου όσον αφορά την πολλαπλή συμμόρφωση στο πλαίσιο του καθεστώτος στήριξης που προβλέπεται για τον αμπελοοινικό τομέα, ιδίως άρθρο 75

Κανονισμός (ΕΚ) 65/2011 της Επιτροπής, της 27ης Ιανουαρίου 2011, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου όσον αφορά την εφαρμογή διαδικασιών ελέγχου καθώς και την πολλαπλή συμμόρφωση σε σχέση με μέτρα στήριξης της αγροτικής ανάπτυξης, ιδίως άρθρα 5, 6, 18

Κανονισμός (ΕΚ) 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου, ιδίως άρθρο 47, παράγραφοι 3 και 4

Κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) 640/2014 της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 2014, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, όσον αφορά το ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου και τους όρους άρνησης ή ανάκλησης των ενισχύσεων και τις διοικητικές κυρώσεις για τις άμεσες ενισχύσεις, τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης και την πολλαπλή συμμόρφωση, ιδίως άρθρα 43 και 44

Κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) 807/2014 της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 2014, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά το ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου και τους όρους απόρριψης ή ανάκτησης πληρωμών καθώς και τις διοικητικές κυρώσεις που εφαρμόζονται στις άμεσες ενισχύσεις, τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης και την πολλαπλή συμμόρφωση, ιδίως άρθρο 19

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Danachno-osiguriteln protsesualen kodeks (κώδικας φορολογικών και κοινωνικοασφαλιστικών διαδικασιών), ιδίως άρθρο 162, παράγραφοι 1 και 2, σημεία 8 και 9

Zakon za podpomagane na zemedelskite proizvoditeli (νόμος περί γεωργικών ενισχύσεων), ιδίως άρθρο 1, άρθρο 20, παράγραφοι 1, 2 και 4, άρθρο 27, παράγραφοι 3, 5 και 7, πρώτο εδάφιο, στοιχείο 1 των Dopolnitelni razporedbi (συμπληρωματικών διατάξεων) του εν λόγω νόμου

Zakon za sobstvenostta i polzvaneto na zemedelskite zemi (νόμος περί κυριότητας και εκμεταλλεύσεως γεωργικών εκτάσεων, στο εξής: ZSPZZ), άρθρο 37c

Naredba N° 11 ot 6.04.2009 za usloviata i reda za prilagane na myarka 214 „Agroekologichni plashtania“ ot Programata za razvitie na selskite rayoni za perioda 2007 – 2013 (κανονιστική απόφαση αριθ. 11 της 6ης Απριλίου 2009, περί των προϋποθέσεων και των όρων εφαρμογής του μέτρου 214 «γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις» του προγράμματος για τη γεωργική ανάπτυξη για το χρονικό διάστημα 2007 – 2013) που εξέδωσε ο Ministar na zemedeliето i hranite (Υπουργός Γεωργίας και Διατροφής), ιδίως άρθρα 18 και 24, παράγραφος 1, σημείο 4, και παράγραφος 2 των dopalnitelni razporedbi (συμπληρωματικών διατάξεων)

Naredba za izmenenie i dopalnenie na Naredba N°11 ot 2009 za usloviata i reda za prilagane na myarka 214 „Agroekologichni plashtania“ ot Programata za razvitie na selskite rayoni za perioda 2007 – 2013 (κανονιστική απόφαση περί τροποποίησης και συμπλήρωσης της κανονιστικής απόφασης αριθ. 11 του 2009 περί των προϋποθέσεων και των όρων εφαρμογής του μέτρου 214 «γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις» του προγράμματος για τη γεωργική ανάπτυξη για το χρονικό διάστημα 2007 – 2013 (δημοσιευθείσα στην Darzhaven vestnik [Εφημερίδα της Βουλγαρικής Κυβερνήσεως, στο εξής: DV] αριθ.29 του 2009, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε), άρθρο 5 των prehodni i zaklyuchitelni razporedbi (μεταβατικών και τελικών διατάξεων)

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Ο αναιρεσείων είναι κάτοχος γεωργικής εκμεταλλεύσεως και το 2013 υπέβαλε αίτηση για τη χορήγηση ενισχύσεως στο πλαίσιο του μέτρου 214 «γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις» του προγράμματος για τη γεωργική ανάπτυξη 2007 – 2013.
- 2 Η αίτηση εγκρίθηκε και ο αναιρεσείων ανέλαβε πενταετή γεωργοπεριβαλλοντική δέσμευση στο πλαίσιο του εν λόγω μέτρου. Ένας από τους υποχρεωτικούς για τον αιτούντα όρους συνίσταται στην άσκηση των δραστηριοτήτων που αναφέρονται στην αίτηση στην ίδια γεωργική έκταση επί πέντε συναπτά έτη. Η εν λόγω γεωργική έκταση ανέρχεται σε 857 εκτάρια και χρησιμοποιείται από τον PV βάσει συμφωνιών που συνήφθησαν το 2012. Σύμφωνα με το βουλγαρικό δίκαιο (άρθρο 37c του ZSPZZ), η σύναψη τέτοιων συμφωνιών είναι περίπλοκη. Εν ολίγοις, συνάπτονται για κάθε οικονομικό έτος μεταξύ των ιδιοκτητών και/ή των χρηστών παρακείμενων γεωργικών εκτάσεων και με αυτές ρυθμίζεται η χρήση των ακινήτων που δεν έχουν δηλωθεί προς εκμετάλλευση στην αντίστοιχη κτηματολογική ζώνη. Βάσει των εν λόγω συμφωνιών δημιουργούνται σύνολα εκτάσεων για τη χρήση των οποίων μπορούν να ζητηθούν ενισχύσεις. Η συμφωνία για τη δημιουργία συνόλων εκτάσεων προς χρήση ή η κατανομή τους αποτελεί το νόμιμο έρεισμα για τις ενισχύσεις υπέρ των κατόχων γεωργικών

εκμεταλλεύσεων που τις χρησιμοποιούν. Ο αναιρεσείων συμμετέχει στα κατ' αυτόν τον τρόπο σχηματισθέντα σύνολα εκτάσεων με τα ακίνητα που μισθώνει. Συμφωνίες στις οποίες συμμετείχε και ο αναιρεσείων συνήφθησαν επίσης για τα επόμενα τρία οικονομικά έτη.

- 3 Κατά τη διάρκεια των ετών αυτών, διενεργήθηκαν ως προς τον αναιρεσείοντα όλοι οι υποχρεωτικοί διοικητικοί και επιτόπιοι έλεγχοι και κατόπιν των αιτήσεών του για πλήρωμή του καταβλήθηκαν ποσά συνολικού ύψους 1 063 317,54 βουλγαρικών λέβα (BGN) στο πλαίσιο του μέτρου 214 «γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις».
- 4 Για το οικονομικό έτος 2016/2017 δεν υπήρξε συμφωνία για τη χρήση του συνόλου των εκτάσεων που είχε δηλώσει ο PV. Στις 29 Μαΐου 2017, ήτοι δέκα σχεδόν μήνες αφότου ο αναιρεσείων έλαβε γνώση του γεγονότος ότι δεν θα είχε το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει μέρος των ακινήτων με τα οποία είχε συμμετάσχει στο μέτρο και οκτώ μήνες αφότου πράγματι έπαυσε το δικαίωμά του να προβαίνει στη χρήση τους (δηλ. οκτώ μήνες μετά τη λήξη της τελευταίας συμφωνίας), δήλωσε με έγγραφο προς το τοπικό τμήμα του βουλγαρικού οργανισμού πληρωμών (Darzhaven fond «Zemedelie» στο Targovishte) την παύση της ισχύος της γεωργοπεριβαλλοντικής του δεσμεύσεως. Με έγγραφο της 6ης Αυγούστου 2018, το οποίο αποτελεί ατομική διοικητική πράξη, κοινοποιήθηκε στον αναιρεσείοντα η παύση της ισχύος της γεωργοπεριβαλλοντικής του δεσμεύσεως στο πλαίσιο του μέτρου. Η απόφαση περί παύσεως ισχύος της πολυετούς του δεσμεύσεως στο πλαίσιο του μέτρου λόγω μη εκπληρώσεως των εφαρμοστέων όρων κοινοποιήθηκε στις 17 Αυγούστου 2018. Η απόφαση αυτή δεν προσβλήθηκε από τον αναιρεσείοντα και δεκατέσσερις ημέρες μετά την κοινοποίησή της κατέστη απρόσβλητη.
- 5 Κατόπιν αυτού, ο zamestnik izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie“ (αναπληρωτής εκτελεστικός διευθυντής του οργανισμού πληρωμών του Κρατικού Γεωργικού Ταμείου) κίνησε διαδικασία για την έκδοση αποφάσεως περί βεβαιώσεως απαιτήσεως του Δημοσίου (Akt za Ustanovyanane na Publichno Darzhavno Vsemane, στο εξής: AUPDV ή απόφαση), με την οποία ζητήθηκε από τον αναιρεσείοντα η επιστροφή του 20 % του καταβληθέντος συνολικού ποσού (1 063 317,54 βουλγαρικών λέβα [BGN]), ήτοι του ποσού των 212 663,51 βουλγαρικών λέβα (BGN).
- 6 Με την εκδοθείσα AUPDV βεβαιώθηκε απαίτηση του Δημοσίου ύψους 212 663,51 βουλγαρικών λέβα (BGN), που αποτελεί το 20 % της επιδοτήσεως που καταβλήθηκε στο πλαίσιο του αντίστοιχου μέτρου για το χρονικό διάστημα 2013 – 2016, πλέον των νόμιμων τόκων για το χρονικό διάστημα από τη [λήξη της] αναφερθείσας προθεσμίας πληρωμής (50 μέρες από την κοινοποίηση) μέχρι το χρονικό σημείο είτε της πληρωμής από τον δικαιούχο είτε του συμψηφισμού από τον οργανισμό πληρωμών.
- 7 Το πρωτοβάθμιο διοικητικό δικαστήριο έκρινε ότι η χορηγηθείσα ενίσχυση είχε νομίμως μειωθεί και ότι εν προκειμένω δεν υφίστατο ανωτέρα βία κατά την

έννοια του άρθρου 31 του κανονισμού (ΕΚ) 73/2009. Ως εκ τούτου, το δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή του PV κατά της AUPDV.

- 8 Ο PV προσέβαλε την πρωτόδικη απόφαση στο πλαίσιο ανααιρετικής διαδικασίας ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Το εν λόγω δικαστήριο εκτιμά ότι για την επίλυση της διαφοράς απαιτείται ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης. Για τον λόγο αυτόν, το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, στο εξής: VAS) υποβάλλει την υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 9 Στη διοικητική διαδικασία με την οποία προσβλήθηκε η επίδικη AUPDV, ο αναιρεσείων ισχυρίστηκε ουσιαστικά ότι έκανε επί τέσσερα χρόνια χρήση των γεωργικών εκτάσεων που είχε δηλώσει βάσει συμφωνίας που είχε συναφθεί δυνάμει του άρθρου 37c του ZSPZZ. Ισχυρίστηκε ότι λόγω τροποποιήσεων των νομοθετικών διατάξεων τον Οκτώβριο του 2015, πολλοί κάτοχοι γεωργικών εκμεταλλεύσεων εγκατέλειψαν το 2015 τις γεωργοπεριβαλλοντικές τους δεσμεύσεις και ότι μέρος εκείνων που είχαν συμμετάσχει σε προηγούμενες συμφωνίες δυνάμει του άρθρου 37c του ZSPZZ δεν προέβησαν στη σύναψη νέας συμφωνίας για το οικονομικό έτος 2016/2017. Ο αναιρεσείων υποστηρίζει ότι όλα αυτά αποτελούν περιστάσεις που δεν θα μπορούσε να είχε προβλέψει κατά τον χρόνο της υποβολής της αιτήσεως για την ενίσχυση. Επομένως, πρέπει να θεωρηθούν ως ανωτέρα βία κατά την έννοια του εθνικού δικαίου.
- 10 Η διοικητική αρχή επικαλείται πολυάριθμες διατάξεις του εθνικού δικαίου καθώς και του δικαίου της Ένωσης και δεν αποδέχεται τις αντιρρήσεις του PV.
- 11 Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι δεν υφίσταται ανωτέρα βία κατά την έννοια του ορισμού του άρθρου 31 του κανονισμού 73/2009. Κατά το δικαστήριο αυτό, ο δικαιούχος των επιδοτήσεων δεν μπορούσε να προσδοκά νομίμως ότι οι ιδιοκτήτες των γεωργικών εκτάσεων, με τους οποίους είχε συνάψει συμφωνίες δυνάμει του άρθρου 37c του ZSPZZ, θα παρέτειναν τις εν λόγω συμφωνίες μετά την πάροδο της ετήσιας διάρκειάς τους. Το γεγονός ότι τα εν λόγω πρόσωπα αρνήθηκαν να συνάψουν τέτοιες συμφωνίες για το οικονομικό έτος 2016/2017 δεν συνιστά γεγονός που δεν μπορούσε να προβλεφθεί κατά το χρονικό σημείο της αναλήψεως της δεσμεύσεως. Με το να συμμετέχει στο πρόγραμμα με ξένες εκτάσεις, ο αναιρεσείων εκτέθηκε από μόνος του στον κίνδυνο να μην μπορεί να εκπληρώσει τις γεωργοπεριβαλλοντικές του δεσμεύσεις και ο εν λόγω κίνδυνος πραγματοποιήθηκε στο τέλος της πενταετούς προθεσμίας.
- 12 Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε περαιτέρω ότι ακόμη και αν θεωρηθεί ότι υφίσταντο ανωτέρα βία ή εξαιρετικές περιστάσεις, ο αναιρεσείων δεν τήρησε την αποκλειστική προθεσμία κοινοποίησε των περιστάσεων αυτών στις διοικητικές αρχές. Σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, συμφωνίες δυνάμει του άρθρου 37c του ZSPZZ συνάπτονται το αργότερο μέχρι τις 30 Αυγούστου εκάστου έτους. Επιπλέον, ο προσφεύγων όφειλε το αργότερο μέχρι τις 9 Σεπτεμβρίου 2016 να ενημερώσει τον οργανισμό πληρωμών για την ύπαρξη περιστάσεως που τον

εμπόδιζε αντικειμενικά να εκπληρώσει τη δέσμευση που είχε αναλάβει για το οικονομικό έτος 2016/2017. Ωστόσο, προέβη σε τέτοια ενημέρωση μόλις στις 29 Μαΐου 2017.

- 13 Ο PV ισχυρίζεται στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε λανθασμένα ότι εν προκειμένω δεν υφίσταντο ανωτέρα βία ή εξαιρετικές περιστάσεις που θα δικαιολογούσαν την απαλλαγή του από την υποχρέωση επιστροφής μέρους των εισπραχθέντων στο πλαίσιο του αντίστοιχου μέτρου ποσών. Ισχυρίζεται, επιπροσθέτως, ότι το δικαστήριο έκρινε λανθασμένα ότι η προθεσμία κοινοποιήσεως δεν τηρήθηκε και ότι επρόκειτο περί αποκλειστικής προθεσμίας.
- 14 Ο αναιρεσείων ισχυρίζεται ότι με την κανονιστική απόφαση περί τροποποίησης και συμπλήρωσεως της κανονιστικής αποφάσεως αριθ. 11 της 6ης Απριλίου 2009 (η οποία άρχισε να ισχύει από τις 20 Οκτωβρίου 2015), θεσπίστηκαν νέες, αυστηρότερες και πιο δύσκολες να εκπληρωθούν προϋποθέσεις στο πλαίσιο του μέτρου 214, οι οποίες ανάγκασαν μέρος των δικαιούχων του μέτρου να μη λάβουν μέρος στις εκούσιες συμφωνίες δυνάμει του άρθρου 37c του ZSPZZ. Συγχρόνως, η συνδεόμενη με το γεγονός αυτό τροποποίηση του ZSPZZ δεν συνέβαλε στη ρύθμιση της καταστάσεως. Κατά τους ισχυρισμούς του αναιρεσείοντος, πρόκειται για εξαιρετικές περιστάσεις που τον απαλλάσσουν από την υποχρέωση επιστροφής μέρους της εισπραχθείσας επιδοτήσεως. Συμπληρωματικώς, ο αναιρεσείων επικαλείται το άρθρο 45, παράγραφος 4, του κανονισμού 1974/2006, που αντιστοιχεί στο άρθρο 47, παράγραφοι 3 και 4, του κανονισμού 1305/2013.
- 15 Ο αναιρεσίβλητος υποστηρίζει ότι η πρωτόδικη απόφαση είναι ορθή.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 16 Το άρθρο 45, παράγραφος 4, του κανονισμού 1974/2006 προβλέπει τα εξής: Σε περίπτωση που ο δικαιούχος αδυνατεί να συνεχίσει την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που ανέλαβε λόγω του ότι η εκμετάλλευσή του αποτελεί αντικείμενο αναδασμού ή δημοσίων μέτρων αναδασμού ή μέτρων αναδασμού εγκεκριμένων από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα μέτρα που απαιτούνται για την προσαρμογή των δεσμεύσεων στη νέα κατάσταση της εκμεταλλεύσεως. Εάν η προσαρμογή αποδειχθεί ανέφικτη, η δέσμευση παύει να ισχύει χωρίς να ζητείται επιστροφή για την περίοδο κατά την οποία ίσχυσε.
- 17 Κατά την κρίση του αιτούντος δικαστηρίου, η διάταξη ρυθμίζει τρεις περιπτώσεις: διαδικασία αναδασμού· συμμετοχή του δικαιούχου σε δημόσια μέτρα αναδασμού ή μέτρα αναδασμού εγκεκριμένα από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές.
- 18 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι σύμφωνα με τη γραμματική ερμηνεία της έννοιας «διαδικασία αναδασμού» (λαμβάνομένης υπόψη της αγγλικής και της γαλλικής αποδόσεως της διατάξεως – «the holding is reparcelled»· «son

exploitation fait l'objet d'un remembrement») μπορεί να θεωρηθεί ότι η πρώτη περίπτωση αφορά περίπτωση, όπως η υπό κρίση. Τούτο προκύπτει κατ' αρχάς από τη συστηματική θέση του άρθρου 45, παράγραφος 4, του κανονισμού 1976/2006 –ήτοι μετά από τις διατάξεις περί επεκτάσεως της γεωργοπεριβαλλοντικής δεσμεύσεως λόγω αυξήσεως της εκμεταλλεύσεως– που συνηγορεί υπέρ του ότι η επίμαχη ρύθμιση αφορά περίπτωση μείωσης της εκμεταλλεύσεως συνεπεία του αναδασμού ορισμένων από τα μέρη της μεταξύ του δικαιούχου και άλλων προσώπων (όπως εν προκειμένω). Επιπλέον, στην επίμαχη ρύθμιση δεν αναφέρθηκε κανένας λόγος για τον αναδασμό, γεγονός από το οποίο μπορεί να συναχθεί ότι ο λόγος αυτός δεν έχει σημασία και ότι πρόκειται κυρίως περί αντικειμενικού αποτελέσματος, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι ο δικαιούχος είχε προηγουμένως θεωρήσει ότι το εν λόγω αποτέλεσμα ήταν πιθανό.

- 19 Η δεύτερη και η τρίτη ρυθμιζόμενη από το άρθρο 45, παράγραφος 4, του κανονισμού 1974/2006 περίπτωση αφορούν καταστάσεις στις οποίες ο δικαιούχος υπόκειται, ανεξαρτήτως της βουλήσεώς του, σε διοικητικά μέτρα συνεπεία των οποίων αδυνατεί να εκπληρώσει τις δεσμεύσεις που ανέλαβε.
- 20 Σε περίπτωση που θεωρηθεί ότι η υπό κρίση περίπτωση θα μπορούσε να υπαχθεί σε μία από εκείνες που διέπονται από το άρθρο 45, παράγραφος 4, του κανονισμού 1974/2006, η υποχρέωση μερικής ή ολικής επιστροφής της εισπραχθείσας ενισχύσεως δεν θα συγκαταλεγόταν στις συνέπειες της παύσεως ισχύος της γεωργοπεριβαλλοντικής δεσμεύσεως, εφόσον οι δεσμεύσεις δεν έχουν προσαρμοστεί στη νέα κατάσταση της εκμεταλλεύσεως, παρά το ότι το οικείο κράτος μέλος έχει λάβει τα απαραίτητα προς τούτο μέτρα.
- 21 Εξ αυτού προκύπτει ότι η επίμαχη διάταξη απονέμει στον ιδιώτη δικαιώματα που μπορεί άμεσα να επικαλεστεί, προκειμένου να διαπιστωθεί ότι δεν υφίσταται εναντίον του απαίτηση που να αποτελεί αντικείμενο της επίμαχης AUPDV. Αν η υπό κρίση περίπτωση υπαχθεί σε μία από εκείνες της επίμαχης ρυθμίσεως, θα πρέπει αφετέρου να διαπιστωθεί αν το γεγονός ότι η Βουλγαρία δεν έχει λάβει τα μέτρα που απαιτούνται για την προσαρμογή των δεσμεύσεων του δικαιούχου στη νέα κατάσταση της εκμεταλλεύσεως, του δίνει το δικαίωμα απαλλαγής από την απαίτηση για επιστροφή των ποσών για την περίοδο κατά την οποία η δέσμευση ίσχυσε.
- 22 Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς την ερμηνεία που πρέπει, εν προκειμένω, να δοθεί στο άρθρο 31 του κανονισμού 73/2009.
- 23 Το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) επισημαίνει ότι χρειάζεται ερμηνευτικές οδηγίες προκειμένου να αποδώσει τη δέουσα υπεροχή σε διάταξη του δικαίου της Ένωσης. Αφενός, ο δικαιούχος γνώριζε, όπως διαπίστωσε και το πρωτόδικο δικαστήριο, ότι οι συμφωνίες για τη χρήση ξένων ακινήτων δυνάμει του άρθρου 37c του ZSPZZ συνάπτονταν με διάρκεια ενός έτους και ότι οι ιδιοκτήτες και οι κάτοχοι μέρους των εκτάσεων για τις οποίες εισέπραξε την ενίσχυση μπορούσαν να αρνηθούν τη σύναψη συμφωνίας

για κάθε επόμενο οικονομικό έτος. Αφετέρου, ο αναιρεσείων ισχυρίζεται ότι με την κανονιστική απόφαση περί τροποποίησης και συμπλήρωσης της κανονιστικής απόφασης αριθ. 11 της 6ης Απριλίου 2009 (η οποία άρχισε να ισχύει από τις 20 Οκτωβρίου 2015) θεσπίστηκαν νέοι αυστηρότεροι όροι στο πλαίσιο του μέτρου 214 που υποχρέωσαν μέρος των δικαιούχων του μέτρου να μη συμμετέχουν στις εκούσιες συμφωνίες δυνάμει του άρθρου 37c του ZSPZZ. Το VAS επιβεβαιώνει ότι ο δικαιούχος δεν μπορούσε να προβάλει την επελθούσα τροποποίηση του ZSPZZ.

- 24 Το αιτούν δικαστήριο, το οποίο αποφαινεται σε τελευταίο βαθμό, κρίνει ότι για την επίλυση της διαφοράς έχει σημασία το πώς πρέπει να ερμηνευθεί το άρθρο 31 του κανονισμού 73/2009, λαμβανομένης επίσης υπόψη της φύσεως της προθεσμίας κοινοποίησης σύμφωνα με το άρθρο 75, παράγραφος 2, του κανονισμού 1122/2009.
- 25 Οι αμφιβολίες αναφορικά με τη σημασία των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης στο πλαίσιο της άμεσης εφαρμογής τους συνιστούν τον λόγο για την αίτηση ως προς την ερμηνεία τους από το προς τούτο αρμόδιο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης